

Tyresö kommun

1 (28)

Frida Ryholt

Utredare

08-5782 96 41

frida.ryholt@tyreso.se

Språkintröduktion och sfi

Innehåll

Sammanfattning	3
Bakgrund och metod.....	5
Inledning	5
Språkintröduktion.....	7
Eleverna på språkintröduktion.....	10
Studiehandledning på modersmål.....	12
Kontakt med språkintröduktionselevernas anhöriga.....	12
Yrkesintröduktion och praktikplatser	13
Skolsköterska och skolkurator.....	13
Enkätundersökning bland rektorer på skolor med språkintröduktion	14
Vilka arbetsmetoder fungerar?	18
Utmaningar på intröduktionsprogrammen	19
Analys av grundskolornas resultat	19
Andelen behöriga till gymnasieskolan	20
Hur upplever lärarna överlämningen och samarbetet med grundskolan? ..	21
Svenska för invandrare (sfi).....	22
Utbildning i svenska för invandrare	22
Sfi i Tyresö.....	23
Källförteckning.....	27

Sammanfattning

Tyresö gymnasium har påverkats av flyktingströmmarna genom ökat antal elever på språkintröduktion, från 41 elever i maj 2015 till 94 elever i mars 2016. Enligt skolledningen har Tyresö gymnasium ändå lyckats bibehålla en god arbetsmiljö tack vare pedagogerna som hanterat krävande mentorsfrågor. Organisationen har genomgått en strukturell förändring genom att varje vecka ha arbetslagsmöten med skolledning närvarande för att snabbt kunna möta behov i organisationen. Eftersom inga nya tjänster har inrättats inom elevhälsoteamet, har deras ökade uppdrag på språkintröduktion minskat tillgängligheten för övriga gymnasiet elever.

För att kunna bibehålla kvaliteten på utbildningen behövs liknande ekonomiska förutsättningar framöver som finns idag, det vill säga pengar från både migrationsverket och elevpeng från kommunen. De stödfunktioner som finns för eleverna inom skolans ram; skolhälsovård, skolbibliotek och tolkhjälp, behöver med nödvändighet kompenseras för de ökade kostnaderna verksamheten bär med ett större antal nyanlända elever.

Utmaningar och önskemål för språkintröduktionseleverna är bland annat närmare kontakt med arbetslivet i form av praktik och yrkesämnen. Redan nu har detta påbörjats genom att man läsåret 15/16 utökade yrkesintröduktionsplatser (IMYRK). Andra mer generella utmaningar som finns är att elevgruppen är heterogen och att individanpassning behövs. En del har bristande läs- och skrivkunskaper vilket kan upptäckas när eleverna gått på skolan ett tag. Det kan handla om att eleverna har svårare att lära sig då de har ett annat skriftspråk med sig eller att de exempelvis har dyslexi vilket inte upptäckts tidigare. En egen specialpedagog efterfrågas som är inriktad mot intröduktionsprogrammet. Arbetsätt som man sett fungerar på intröduktionsprogrammet är arbete i små och flexibla grupper, uppmuntran och peppning samt hög elevaktivitet.

De senaste årens ökade flyktingströmmar har inte ännu påverkat sfi i lika hög grad som på språkintröduktion. Antalet personer mellan 20-64 år som har haft rätt till utbildning i sfi enligt förordningen om statlig ersättning för insatser för vissa utlänningar (etableringsersättningen), SFS 2010:1122, är relativt få i relation till det totala antalet studerande på sfi. Det man har sett förändrats på

sfi är att kvällskurser efterfrågats i ökad grad, då många elever arbetar på dagtid. Det senaste året har två lärare anställts på C3L för att möta det ökade elevantalet på sfi och grundläggande nivå. Ensamkommande unga ökar på komvux, då de inte hunnit slutföra sina studier på gymnasiet med godkända betyg i svenska.

Tyresö har två SFX-utbildningar; IT-utvecklare och bussförare, som riktar sig till personer med utbildning/och eller yrkesbakgrund från sina hemländer. Tyresö har även en nystartade SFY- utbildningen, inriktad på vård- och omsorg för personer med svenska som andraspråk. Både SFX och SFY är mycket uppskattade utbildningar.

Utmaningar som C3L och sfi i Tyresö står inför med ökade flyktingströmmar är att ökade resurser kommer behövas då fler personer kommer med rätt till sfi. Avgörande för vart resurser behövs är vilken ålder och utbildningsbakgrund de som flyttar hit har. Det är redan nu brist på behöriga lärare med inriktning svenska som andraspråk.

Bakgrund och metod

Gymnasie- och arbetsmarknadsnämnden gav 2015-12-10 utvecklingsförvaltningen följande uppdrag ” Förvaltningen ges i uppdrag att utreda och belysa hur de stora flyktingströmmarna påverkat utbildningarna inom språkintröduktion och sfi. Vilka anpassningar har behövts göras och vilka utmaningar kommer det att medföra för att säkerställa att den goda kvaliteten bibehålls?”

Språkintröduktion är till för ungdomar som nyss har anlant till Sverige. Utbildningen har fokus på svenska språket för att eleven ska kunna gå vidare till något annat program i gymnasieskolan, eller annan utbildning. Språkintröduktion är ett av de fem intröduktionsprogrammen. Intröduktionsprogrammen ska ge obehöriga elever en möjlighet att komma in på ett nationellt program, fortsätta till andra studier eller leda till arbete.¹ Lärarna på Tyresö gymnasium har samarbete inom alla inriktningar. Intervjuer har därför gjorts både i grupp när alla lärare på intröduktionsprogrammet haft arbetsplatsträff-samt i grupp med bara lärare från språkintröduktion. Vissa delar av rapporten belyser hela intröduktionsprogrammet.

En nationell undersökning gjordes 2015 baserad på en enkätundersökning bland många av landets rektorer som anordnar språkintröduktion. Frågorna därifrån har ställts till lärare och skolledning på Tyresö gymnasium på språkintröduktion för att göra en jämförelse.

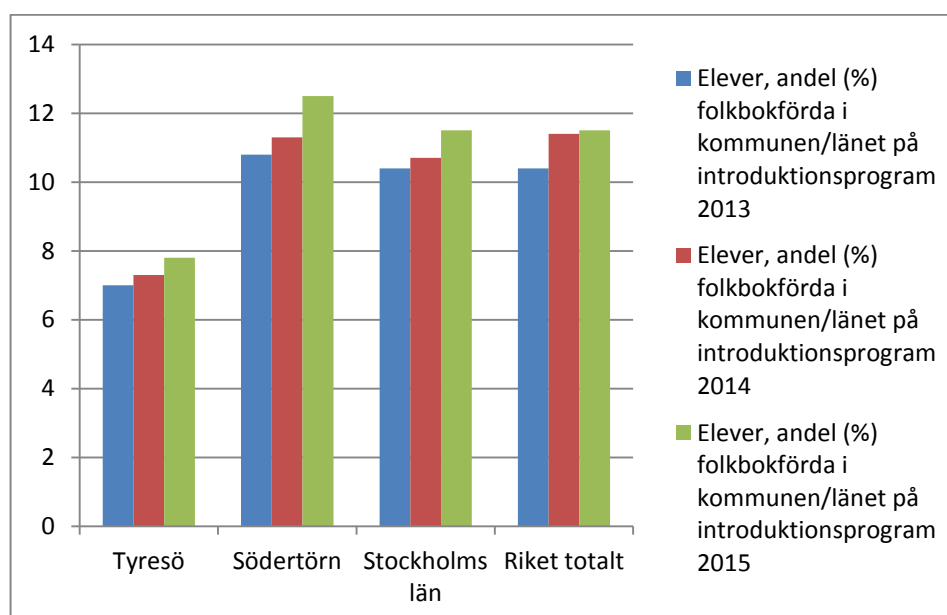
I slutet av rapporten belyses frågan kring hur flyktingströmmarna påverkar sfi.

¹ Skolverket, 2014a

Inledning

Sedan 2011 har Sverige haft en ny gymnasieskola, 18 nationella program och 5 introduktionsprogram. Eleven följer en individuell studieplan. Utbildningen kan påbörjas fram till och med det första kalenderhalvåret eleven fyller 20 år. Dock har vissa personer som kan komma ifråga för språkintröduktion bara rätt till utbildning i gymnasieskola om utbildningen påbörjas innan de fyllt 18 år.²

I oktober 2015 gick 148 elever av de folkbokförda eleverna i Tyresö på något introduktionsprogram. Sammanlagt i Södertörns kommunerna var det 2494 elever, i Stockholms län 8060 och i riket 42 590. Nedan redovisas andelen i procent för tre läsår bakåt.³



De fem programmen har olika syften och delvis olika innehåll. De har alla gemensamt att de ska leda till fortsatta studier eller underlätta för ungdomarna att etablera sig på arbetsmarknaden.

² Enl 29 kap. 2,3 §§ skollagen (2010:800)

³ Skolverket, 2015a

Vad skiljer de olika introduktionsprogrammen åt?⁴

Nedan följer en sammanfattande tabell över vad som skiljer de olika programmen inom introduktionsprogrammet åt.

Studievägar	Preparand- utbildning	Programinriktat individuellt val	Yrkes- introduktion	Individuellt alternativ	Språk- introduktion
Vilka elever?	Fullföljt årskurs 9 utan att ha uppnått behörighet till ett visst nationellt program	Obehöriga till nationellt program, med krav på visst antal godkända betyg och i vissa ämnen	Obehöriga till nationellt program	Obehöriga till nationellt program	Obehöriga till nationellt program, nyanlända
Kommunens skyldighet	Ska erbjuda	Kan erbjuda	Ska erbjuda	Ska erbjuda	Ska erbjuda
Huvudsakligt innehåll	Grundskoleämnen som krävs för behörighet till nationellt program	Grundskoleämnen som krävs för behörighet till yrkesprogram och kurser från yrkesprogrammet, APL	Kurser från yrkesprogram, annan yrkesutbildning, APL/praktik	Grundskoleämnen, gymnasieämnen, andra insatser	Svenska/svenska som andraspråk, övriga grundskoleämnen, gymnasiekurser
Syftar till	Studier på nationellt program	Studier på yrkesprogram	Etablering på arbetsmarknaden eller studier på yrkesprogram	Fortsatt utbildning, yrkesintroduktion, etablering på arbetsmarknaden	Studier på nationellt program, på annat introduktionsprogram, annan utbildning
Utformning	För enskild elev, flera elever kan ha samma innehåll	För grupp, innehåll fastlagt i förväg	För enskild elev eller för grupp	För enskild elev, flera elever kan ha samma innehåll	För enskild elev, flera elever kan ha samma innehåll

Under denna rubrik sammanfattas tankar och synpunkter från skolledningen.

⁴ Skolverket 2011

Språkin introduktion

Språkin introduktionsdelen av introduktionsprogrammen på Tyresö gymnasium har ökat markant det senaste året (från 41 elever i maj 2015 till 94 elever i mars 2016) och utgör idag mer än 60 % av eleverna inom introduktionsprogrammen.

Till skillnad från många andra språkin introduktionsprogram, har Tyresö gymnasium genom en medveten inlussningsprocess lyckats ta emot alla sökande under läsåret med bibehållen god arbetsmiljö. I nuläget är ett antal elever anmälda till läsårets sista intag i maj. I höst tillkommer, utöver nyinflyttade nyanlända enligt kommunens prognos, ett femtontal elever från grundskolan Nybodas språkklasser.

En avgörande faktor för att verksamheten har fungerat är de kompetenta pedagoger som undervisar på programmen och deras förmåga att hantera krävande mentorsfrågor. För att möjliggöra för pedagogerna att kunna fokusera på undervisning och mentorsfrågor, har organisationen genomgått en strukturell förbättring. Varje vecka har det varit arbetslagsmöten med skolledning närvarande för att snabbt kunna möta behov i organisationen. Arbetslaget är dynamiskt och det sker mycket gott samarbete med; inte minst gymnasiets skolsköterska och kurator som i sina professioner utför omfattande insatser för eleverna på språkin introduktion. Eftersom inga nya tjänster har inrättats inom elevhälsoteamet, påverkar deras ökade uppdrag på språkin introduktion tillgängligheten för övriga gymnasiet elever. Det har dock varit möjligt att tillföra viss administrativ hjälp till skolsköterskan och antalet mottagningstider till skolläkaren har ökat. Åtgärderna har dock inte riktigt räckt till.

Arbetslaget samarbetar också kontinuerligt med boendestödjare, Röda korset och kommunens studiehandledare.

På grund av att antalet elever från kommunens grundskolor som saknar behörighet till gymnasiet minskat, har det under läsåret 15/16 gått färre elever på övriga introduktionsprogram. Därmed har gymnasiet kunnat använda lärarresurser till att låta eleverna på språkin introduktion kombinera SVA-undervisningen med bild, samhällskunskap och hemkunskap, vilket tidigare läsår inte varit möjligt. Förhoppningen är att kunna öka undervisningstiden i

dessa ämnen under läsåret 16/17, eftersom vi ser att det direkt gynnar språkutvecklingen och därmed kommer att korta ned tiden som tillbringas i språkintröduktion.

Successivt har det under läsåret 15/16 rekryterats en SYV, två lärare med SVA-kompetens och det behöver nu rekryteras ytterligare lärare i SVA inför läsåret 16/17, samt lärare i engelska, matematik och idrott. Dessa ämnen är de som under lång tid erbjudits elever inom språkintröduktion på Tyresö gymnasium. För att kunna utveckla verksamheten vidare skulle det vara önskvärt att kunna säkerställa resurser också inom samhällskunskap, hemkunskap och bild. Vi har hittills rekryterat behöriga lärare, vilket är mycket positivt. Möjligheten att vidareutbilda lärare inom SVA via Lärarlyftet II kommer att användas läsåret 16/17.

Lokalmässigt har språkintröduktion under året kunnat stanna kvar i befintliga lokaler. Inför läsåret 16/17 kommer dock troligtvis andra delar av gymnasiets lokaler behöva nyttjas. Fortsätter språkintröduktion att öka kraftigt finns en risk för brist på lokaler längre fram.

Med tanke på att antalet språkintröduktionselever växer så kraftigt, har vi inlett diskussioner med yrkesprogrammen om ett ökat samarbete inför läsåret 17/18. Vi ser ett behov av ett ökande antal utbildningsplatser inom yrkesintröduktion, vilket är ett populärt utbildningsalternativ för IMs elever när språkkunskaperna börjar bli befästa. Arbetsmarknaden inom t ex bygg – och fordonsbranschen är fortsatt god, och man efterfrågar arbetskraft.

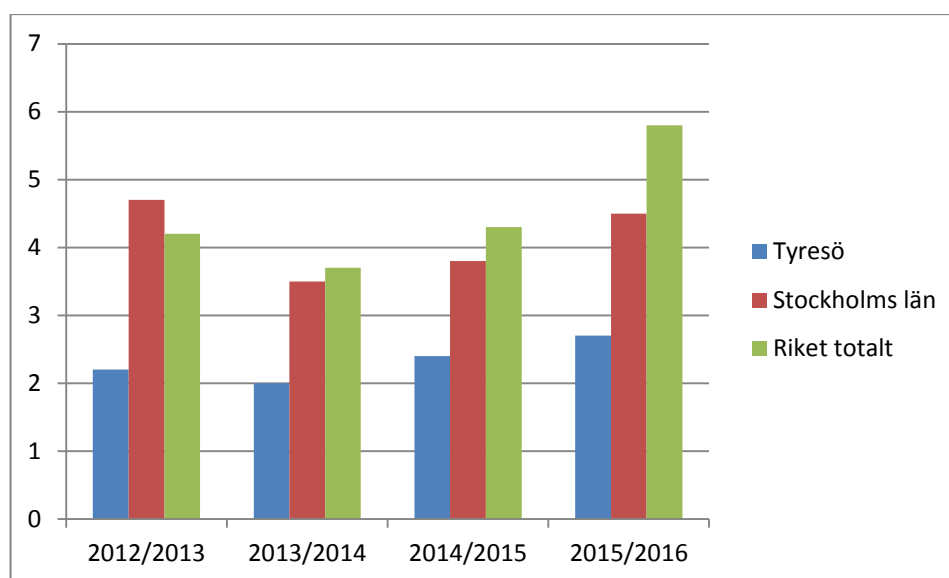
De ekonomiska förutsättningarna under 2016 för Tyresö gymnasium är baserade dels på pengar från migrationsverket och dels på en viss elevpeng från kommunen. Ersättningsnivån från migrationsverket kommer att höjas, men likväl finns ett behov av en kompletterande elevpeng från kommunen om det ska var möjligt att bedriva fortsatt högkvalitativ utbildning. Gruppstorleken på språkintröduktion idag, 19 elever/klass är hanterbar ur ett pedagogiskt perspektiv - men också ur det utvidgade mentorskapets perspektiv. För att kunna bibehålla kvaliteten behövs liknande ekonomiska förutsättningar framöver. Alternativ med större grupper eller växelvis undervisning, det vill säga halvklass förmiddag respektive eftermiddag, innebär i båda fallen försämrad

kvalitet och längre tid för den enskilde individen på språkintröduktion. Den ekonomiska kostnaden i sådana alternativ blir på grund av den utökade utbildningstiden totalt sett inte nödvändigtvis lägre.

Även de stödfunktioner som finns för eleverna inom skolans ram; skolhälsovård, skolbibliotek och tolkhjälp, behöver med nödvändighet kompenseras för de ökade kostnaderna verksamheten bär med ett större antal nyanlända elever.

Eleverna på språkintröduktion

Andel procent av eleverna på gymnasiet som går språkintröduktion⁵



Eleverna på språkintröduktion har flera olika nationaliteter. De flesta som går språkintröduktion har kommit hit som ensamkommande flyktingbarn.

Nationellt stod programmet för 4 procent av samtliga gymnasieelever maj 2015. Språkintröduktion är det programmet som är störst av de fem intröduktionsprogrammen. Utbildningen på språkintröduktion ska liksom för övriga gymnasieprogram påbörjas senast det första kalenderhalvåret det år

⁵ Siffrorna är hämtade från jämförelsetal Skolverket som gjorde sina mätningar i oktober 2015.

eleven fyller 20 år. För de asylsökande och för de som vistas i Sverige med tidsbegränsat uppehållstillstånd gäller dock istället att utbildningen ska påbörjas innan eleven fyllt 18 år.⁶

Utöver förkunskaper och gymnasieskolans verksamhet kan andra förhållanden påverka utbildningsvägarna för språkintröduktionselever. Eleverna som börjar är i genomsnitt äldre än nybörjare på övriga program. Detta kan påverka hur länge elever stannar i gymnasieskolan. Eleverna kan alltså ha blivit för gamla för att kunna påbörja gymnasiet när de gått klart språkintröduktion och en del går då istället till Komvux eller folkhögskola. Ungefär hälften av de elever som började på språkintröduktion 2011 på någon av landets gymnasieskolor, var inte kvar på gymnasieskolan det fjärde året.⁷

I en undersökning från Skolverket kring vad som hänt med eleverna efter fyra år, visar det sig att en tredjedel har bytt till nationellt program. Hälften av dem går i årskurs två. Att beakta är att det i statistiken inte går att följa de elever som inte har fått svenskt personnummer då de började.⁸

Utfallet ser ut som följer för språkintröduktion

	Antal	Kvinnor	Män	Slutade/ uppehåll	Fortsatte under nästa läsår	Bytte till annat intro.program	Fortsatte till nationellt program
Elever 11/12	43	10	33	22	16	5	
Elever 12/13	42	12	30	19	21	1	1
Elever 13/14	51	13	38	14	32	2	3
Elever 14/15	74	16	58	18		8	1
Totalt	210						

⁶ Skolverket, 2014a

⁷ Skolverket, 2015b

⁸ Skolverket, 2015b

På Tyresö gymnasium var det i mars 2016, 94 antal elever som gick språkin introduktion.

Studiehandledning på modersmål

De tre största språkgrupperna på introduktionsprogrammet i Tyresö är dari, spanska och somaliska. På gymnasiet erbjuds studiehandledning på modersmål i dessa språk samt ryska, polska, engelska, arabiska, tigrinja och thailändska. För några mindre språkgrupper vietnamesiska, albanska och mandinka har det inte varit möjligt att hitta modersmålshandledning, studiehandledning ges då istället på svenska. Modersmålsundervisningen sker delvis på gymnasiet och delvis på grundskolan. Lärarna på gymnasiet upplever att detta upplägg fungerar bra. Modersmålsenheten har under läsåret 15/16 dock inte kunnat tillhandahålla den studiehandledning som efterfrågats fullt ut pga. brist på studiehandledare. Från gymnasiets sida finns förslag att studiehandledning skulle kunna ske i form av fjärrundervisning.

Kontakt med språkin introduktionselevernans anhöriga

De flesta eleverna har en god man utsedd. Tyvärr har det upplevts svårigheter med att nå dem i olika sammanhang. Det är också stor skillnad på hur mycket hjälp ensamkommande får av sina respektive gode män. Detta kan upplevas som orättvist när någon av de ensamkommande blir förfördelade, när flera elever bor på samma ställe. Oftast har skolan mer kontakt med boenden som många elever bor på. Det kan exempelvis handla om att ringa personal på boende för att fråga varför inte eleven har kommit. Två - tre gånger per termin träffas boendestödjare, socialsekreterare, pedagoger och ansvarig rektor är med. Dessa möten är bra för att stämma av och följa upp.

Något som föreslås vara värdefullt bland lärarna, skulle vara ett tillfälle där alla som arbetar med målgruppen ensamkommande barn, eller är intresserade av att göra det skulle kunna träffas, diskutera och nätverka.

Yrkesintroduktion och praktikplatser

Idag erbjuds ingen praktik till språkintröduktionseleverna. Detta är ett utvecklingsområde som troligtvis skulle kunna tillföra mycket till gruppen. Då eleverna är nya i den svenska kulturen skulle det kunna vara värdefullt för dem att se hur det fungerar på en arbetsplats.

Många elever är oroliga för vad de ska göra i framtiden. Försörjningsstödet till de ensamkommande upphör när de fyller 21 (om de går gymnasiet), men flera elever hinner inte klart innan dess. Endast ca 15-20 % av eleverna uppskattas av lärarna att hinna kunna gå ett nationellt program efter ett introduktionsprogram. Därför skulle det underlätta mycket om eleverna parallellt med svenskundervisning skulle kunna börja läsa yrkesintroduktion, vilket också är har börjat införas i den mån det varit möjligt. Lärarna ser det som mycket positivt att det startar fler utbildningar på Komvux som är anpassade till att kunna läsas av elever som har svenska som andraspråk. Vuxenutbildningen i Tyresö har läsåret 2015-2016 startat en vårdutbildning i Tyresö riktad till denna målgrupp.

Ytterligare en aspekt är att när de nyanlända kommer till språkintröduktion första gången har de ett större socialt skyddsnet. De kan bo på boenden, ha god man och boendestöd. När de sedan har fyllt 18 försvinner ofta skyddsnetet och eleverna får klara sig själva, detta har vid flertal tillfällen upplevts problematiskt.

Skolsköterska och skolkurator

Skolhälsovårdens mål, enligt skollagen, är att bevara och förbättra elevens psykiska och kroppsliga hälsa och verka för sunda levnadsvanor. Alla elever i årskurs ett på Tyresö gymnasium får vid skolstart ett erbjudande om hälsosamtal.

Skolsköterskan har tidigare varit med under inskrivningssamtalet men har tvingats släppa den ambitionen när elevantalet ökat. Efter inskrivningssamtalet påbörjas det administrativa arbetet i form av: rekvirera journaler, kontakt med goda män, boenden och andra vårdinrättningar. Alla nyanlända ska bokas in till skolläkarmottagningen samt tolk ska bokas. Efter det första skolläkarbesöket har skolsköterkan uppföljande ansvar att ge ordinerade vaccinationer, bevaka

remisser, och fortsatt kontakt med boenden och goda män utifrån elevens hälso- och vårdbehov.

Hos skolkuratoren kan man som elev söka samtalsstöd för alla sorts frågor. Det kan handla om exempelvis oro och ångest, skoltrötthet, nedstämdhet, självbild, konflikter, stressrelaterade frågor, studieekonomi och egentligen det mesta. Skolkurator på Tyresö gymnasium ingår i skolans elevhälsoteam.

Skolkurator, skolläkare och skolsköterska har under senaste läsåret uppmärksammat att en betydligt större andel av de ensamkommande har en omfattande problematik bestående av traumatiska upplevelser, psykiska- och somatiska skador som de fått både i sina hemländer och/eller under sin flyktväg.

Både skolsköterskan och skolkurator arbetar mycket med introduktionsprogrammen. Kurator uppskattar det till ca 40 % av sin tjänst, skolsköterskan uppskattar det till ca 60 %. Elever från programmen är överrepresenterade besökare och förebyggande arbete behövs i hög grad. Språkinträdning är det program som behöver mest stöd. Det kan handla om kulturella utmaningar som exempelvis kunskaper om kroppen – sex och relationer. Andra ämnen som de också arbetar förebyggande med är sömn, matvanor, spelvanor och relationer.

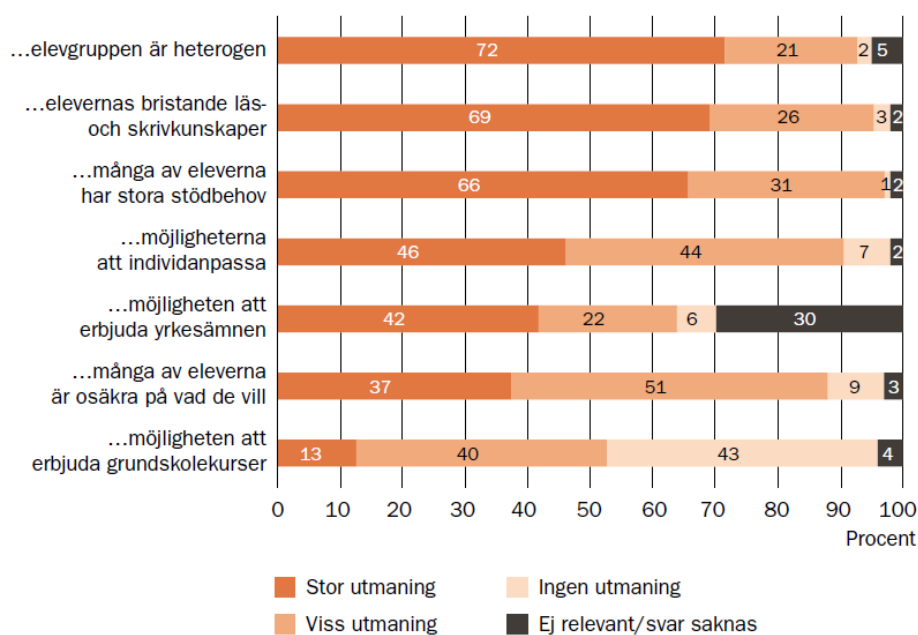
Utmaningar som skolsköterska och skolkurator ser i sitt arbete är brist på tid och möjlighet att vara tillgänglighet. Då introduktionsprogrammen blir större blir också arbetsbördan tyngre och tillgänglighet till elevhälsan för övriga elevgrupper minskar.

Enkätundersökning bland rektorer på skolor med språkinträdning

Skolverket har gjort en rapport där samtliga rektorer på alla skolor som erbjuder språkinträdning har fått svara på ett antal enkätfrågor. Den första frågan handlar om vilka utmaningar som upplevs som stora i samband med att

anordna språkintröduktion. Tabellen redovisas nedan.⁹ På Tyresö gymnasium har samma frågor ställts till lärarna som undervisar språkintröduktion. Ett resonemang kring detta förs under respektive rubrik.

Diagram 32. I vilken omfattning upplever ni utmaningar med språkintröduktion vad gäller...



Elevgruppen är heterogen

De flesta rektorer har svarat att det är en stor utmaning att elevgruppen är heterogen. På Tyresö gymnasium ser situationen likadan ut. Eleverna kommer från olika länder och har olika förutsättningar för att kunna lära sig. Några elever kan ha flera års skolbakgrund, kanske till och med gymnasiebakgrund, men dessa elever är ytterst få. Många elever har kort skolbakgrund och deras utbildning skiljer sig mycket åt mellan eleverna.

Elevernas bristande läs- och skrivkunskaper

Nästan lika utmanande tycker Sveriges rektorer att den bristande läs- och skrivkunskapen är hos språkintröduktionseleverna.¹⁰ Även här känns resultatet igen hos Tyresö gymnasium. Det kan handla om att eleverna har ett annat

⁹ Rapport 413

¹⁰ Rapport 413

skriftspråk med sig och att det därför tar lång tid innan de har svenska läs- och skrivkunskaper. Det kan också vara så att eleverna har läs- och skrivsvårigheter t.ex. dyslexi som tidigare inte har upptäckts eftersom tester inte har kunnat göras, då eleven inte kunnat språket.

Möjligheten till att individanpassa

Av rektorerna i övriga skolor har 46 % stämt in på påståendet att det är en stor utmaning att individanpassa utbildningen.¹¹ Utmaningen är påtaglig även i Tyresö. Elevantalet har växt och återigen handlar det om heterogeniteten på programmet med exempelvis olika studiebakgrund. Lärarna har dock efter att prova olika metoder förordat att de nystartade grupperna ska hållas ihop och alltså vara baserade på när eleven började på Tyresö gymnasium, och inte dess studiebakgrund.

Möjlighet till att erbjuda yrkesämnen

Som organisationen är uppbyggd idag finns ingen möjlighet att erbjuda yrkesämnen till språkintröduktionseleverna i Tyresö. Önskvärt från lärare och elever är att detta område utvecklas. Då gymnasiet har flera välfungerande yrkesutbildningar skulle det vara önskvärt att även språkintröduktionseleverna får ta del av dessa. Det finns möjlighet att göra studiebesök på yrkesprogrammen, vilket utnyttjats i viss utsträckning.

Läsåret 15/16 utökades yrkesintroduktionsplatser (IMYRK) till två per yrkesprogram (undantag el-programmet); flera av dessa elever kommer ifrån språkintrö. Gymnasiet planerar att utöka dessa plaster inför läsåret 17/18. De ökade volymer av elever som är på nybörjarnivå idag kommer då ha såpass goda kunskaper i svenska att de har möjlighet att läsa IMYRK

Många av eleverna är osäkra på vad de vill

I övriga landet har de flesta rektorer svarat att det finns en viss utmaning i att eleverna är osäkra på vad de vill.¹² Tyresös språkintröduktionslärare svarar likadant. En anledning är att eleverna inte vet vad det finns för möjligheter. Därför planeras ett aktivt arbete tillsammans med SYV i Tyresö. Eleverna har

¹¹ ibid

¹² Skolverket, 2014a

oftast inte samma nätverk som infödda svenska elever och har därmed inte kommit i kontakt med den svenska arbetsmarknaden. Många elever har många år kvar på introduktionsprogrammen och risken är att de inte hinner börja på ett nationellt program. Framtiden känns då oviss vilket kan leda till att det blir svårt att för eleverna att se vad de kan ha för möjligheter och därmed veta vad de kan och vill sträva efter.

Möjligheten att erbjuda grundskolekurser

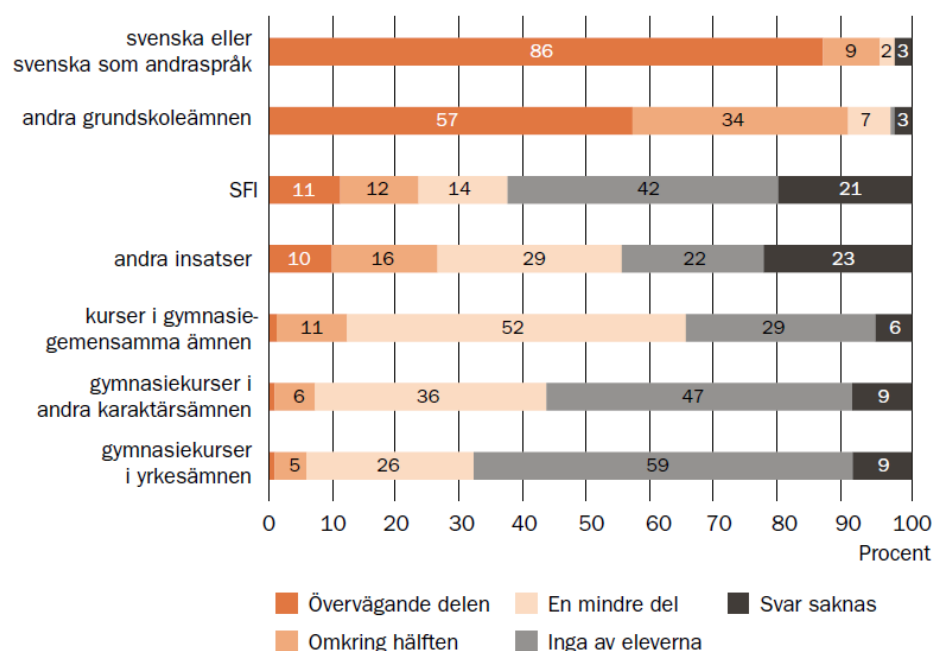
Många av rektorerna i övriga landet tycker inte att det är någon utmaning att erbjuda grundskolekurser. Läsåret 15/16 har Tyresö gymnasium erbjudit alla ämnen utom musik, slöjd och teknik. Teknik erbjöds inte eftersom efterfrågan inte fanns.

Följer eleverna den individuella studieplanen?

På nästa sida följer en tabell som rektorer runt om i landet har svarat på gällande den individuella studieplanen

I Tyresö ingår svenska som andraspråk och grundskoleämnena på språkintrouktion. Sfi läser ingen av eleverna, inte heller någon läser gymnasiegemensamma ämnen. För att läsa gymnasiekurser behöver man idag antingen vara behörig till gymnasiets nationella program eller gå IMYRK/IMPRO. Tyresö gymnasium planerar dock att erbjuda de elever som har ett godkänt betyg i engelska, matte eller svenska att läsa En5, Ma01 eller SVE01, SVA01 på gymnasiet integrerat med något eller några av yrkesprogrammen läsåret 16/17. Läsår 15/16 är det två elever som läser på detta sätt och det fungerar bra.

Diagram 33. För ungefär hur stor del av eleverna ingår följande i den individuella studieplanen?



Vilka arbetsmetoder fungerar?

I samtal med lärarna på Tyresö gymnasium introduktionsprogrammen, har följande arbetsmetoder och förhållningssätt presenterats som lyckosamma

Små och flexibla grupper

En framgångsfaktor i arbetet har varit att arbeta i små grupper. Eleverna på introduktionsprogrammet ligger på olika kunskapsnivåer och har olika förutsättningar för att klara av att lära sig. Därför är det bra med små grupper där lärarna kan anpassa nivån. Det är också bra att ha flexibla grupper. Beroende på vilket ämne som läses kan de olika eleverna ha olika förförståelser och förmåga att ta till sig informationen och det är då bra att kunna skifta gruppen.

Uppmuntran och peppning

Elever som går introduktionsprogrammet har ett misslyckande i bagaget då de inte klarat alla ämnen i grundskolan. Många elever har inte kommit in på ett nationellt program vilket de har hoppats på, och behovet finns därför av uppmuntran och peppning. Det är också viktigt att lärarna har höga förväntningar på eleverna så att eleverna ska våga tro på sig själva.

Hög elevaktivitet

Det är viktigt för eleverna att få vara delaktiga och att bli sedda. Exempelvis är högläsning och samtal om text positivt. Korta skrivuppgifter som är enkla och avgränsade fungerar bra. Snabb feedback är viktigt. Det är också viktigt att eleverna får egen tid med läraren.

Under läsåret 2014/2015 pågick ett projekt som heter Språk och kunskapsutvecklande arbetssätt där man jobbade med genrepedagogik och fokus på att "lära" eleverna hur man till exempel utvecklar ett resonemang genom att titta på exempel och dekonstruera texter. Detta gynnade alla elever. Läsåret 2015/2016 finns ett projekt med ämnesintegrerat bild, hemkunskap och samhällskunskap med SVA för elever som går språkin introduktion. På så sätt ges variation och innehåll till SVA-undervisningen, vilket tydligt påverkar språkutvecklingen.

Hitta inlärningsnycklarna

Det är viktigt att lära känna eleven för att kunna hitta personens inlärningsnycklar. För att kunna hjälpa till behöver lärarna se eleven i sin helhet och se vad som fungerar för just honom/henne.

Utmaningar på introduktionsprogrammen

De utmaningar lärarna möter handlar bland annat om struktur och organisation. Introduktionseleverna har ett stort resursbehov, framförallt i gällande lärare. Då språkintröduktion fylls på under hela året är det också svårt att planera verksamheten. Intag görs varannan månad. På så sätt har ca 20 elever per starttillfälle kunnat påbörja sin utbildning samtidigt tillsammans med en SVA-lärare med ansvar för gruppen av nyanlända.

Lärarna har ett tungt mentorskap då eleverna ofta har stora stödbehov. Elevgrupperna är heterogena, då vissa elever, både med svensk- och utländsk bakgrund knappt gått i grundskolan. Andra saknar bara några enstaka betyg. Det är mycket administration kring eleverna. Flera av eleverna har dyslexi eller andra typer av funktionsnedsättningar.

En egen specialpedagog efterfrågas som är inriktad mot introduktionsprogrammet. Elever som har varit hemma nästan hela sin grundskoletid har stora kunskapsluckor. Det fungerar inte bra att dela specialpedagog med övriga gymnasiet då de arbetar på ett annat sätt. Gymnasiet har löst detta under 2016 genom att flera av lärarna haft tid avsatt för att enskilt eller i liten grupp stötta de elever som inte når sina kunskapsmål.

Analys av grundskolornas resultat

Hur det går för grundskolorna har betydelse för intag och möjligheter på introduktionsprogrammet. Nedan följer analys gällande grundskolorna. Barn och utbildningsförvaltningen sammanfattar resultatet för 2015 så här:

- Andelen elever i Tyresö som uppnått målen i alla ämnen är den högsta sedan 1998 (dvs så långt tillbaka som statistik finns i Skolverkets databas SIRIS). År 2015 har alla kommunala skolor i Tyresö en måluppfyllelse över 70 procent.

- Andelen behöriga elever till gymnasieskolan ökar tre år i rad. Mellan 2014 och 2015 ökar behörigheten med fem procentenheter. 7,3 procent (34 elever) uppnår dock inte behörighetsnivån till gymnasieskolan.
- Totalt sett presterar flickor högre än pojkar. Skillnaden mellan flickor och pojkars meritvärden är 23,2 poäng. Tyresö skola bryter mönstret där pojkarna har ett högre meritvärde än flickorna.
- Flest antal elever har underkända betyg i idrott och hälsa (26 elever), engelska (16 elever), historia och svenska (13 elever).¹⁴

Andelen behöriga till gymnasieskolan

För att vara behörig till gymnasieskolan krävs godkänt betyg i matematik, engelska och svenska samt ytterligare fem andra ämnen. Det högsta behörighetskravet är naturvetar- och teknikprogrammet som förutom godkänt i matematik, engelska och svenska även kräver godkänt betyg i nio ytterligare ämnen. Tre av dessa ska vara biologi, fysik och kemi.

Tabell 8. Andelen behöriga elever till gymnasieskolan 2013-2015

	2013	2014	2015
Andel behöriga till gymnasieskolan (yrkesförb.)	86,1	87,5	92,7

Källa: Skolverket och IST analysverktyg för 2015 (Extens).

Tabell 9. Andelen behöriga elever till gymnasieskolan per skola 2013-2015

Skola	2013	2014	2015
Dalskolan	88,1	91,4	94,3
Kumla skola	94,7	87,5	94,6
Nyboda skola	71,2	73,6	84,8
Strandskolan	91,5	~100*	93,8
Tyresö skola	91,2	100,0	98,6
Totalt	86,1	87,5	92,7

Källa: Skolverket och IST analysverktyg för 2015 (Extens). * I den officiella statistiken på Skolverket visas andelen behöriga som ~100 om antalet EJ behöriga är 1-4 elever.

Tabell 10. Andelen behöriga elever till gymnasieskolan 2015

¹⁴ Tyresö, 2015

	Andel behöriga till gymnasiet (yrkes- förberedande)	Flickor	Pojkar	Diff.* +/-
Dalskolan	94,3	100	88,4	+11,6
Kumla skola	94,6	96,9	92,3	+4,6
Nyboda skola	84,8	87,7	81,8	+5,9
Strandskolan	93,8	96,6	91,4	+5,2
Tyresö skola	98,6	97,7	100	-2,3
Totalt	92,7	95,4	90,0	+5,4

Källa: Skolverket och IST analysverktyg för 2015 (Extens). * Ett plustecken innebär att flickor presterar högre än pojkar.

Fler flickor än pojkar är behöriga till gymnasieskolan. Skillnaden är som störst på Dalskolan. På övriga skolor är det relativt små könsskillnader.¹⁵

Hur upplever lärarna överlämningen och samarbetet med grundskolan?

Överlämning från grundskolorna kan utvecklas. De elever som får ett F i något ämne genererar ett F-underlag. Detta underlag borde komma lärarna på introduktionsprogrammen tillhanda. Som det har varit nu har lärarna fått ringa till respektive skola för att begära in dem. Grundskolan skulle istället kunna skicka materialet till gymnasiet innan eleven har börjat.

Lärarna på introduktionsprogrammet intervjuar alla elever vid inskrivning för att få ett bra underlag. Detta har underlättat mycket. Lärarna tillsammans med studie- och yrkesvägledaren besöker också grundskolorna så att de eleverna och lärare som vill har möjlighet att prata med dem. På Nyboda skola som är den skola där flest elever går till introduktionsprogrammen har de fått mest respons och flera elever har kommit.

Återkoppling till lärarna på grundskola sker inte i någon större grad men har heller inte efterfrågats.

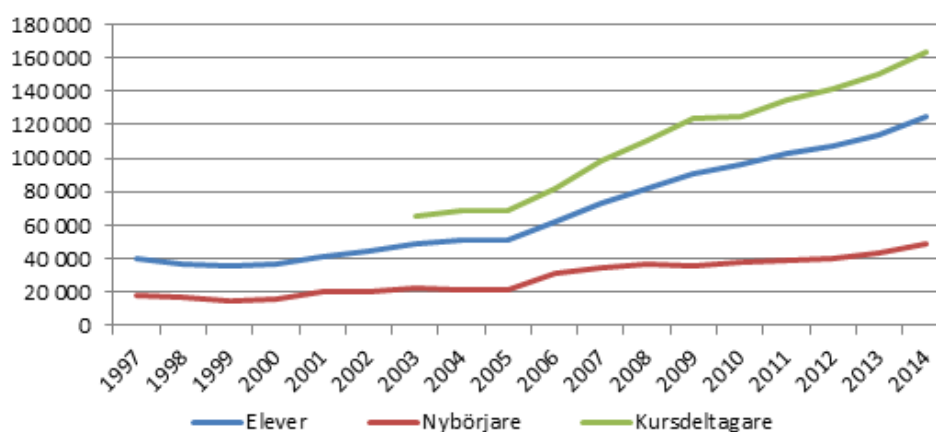
¹⁵ Tyresö, 2015

Svenska för invandrare (sfi)

Utbildning i svenska för invandrare

Utbildning i svenska för invandrare är en kvalificerad språkutbildning som syftar till att ge vuxna personer med annat modersmål än svenska grundläggande kunskaper i svenska språket. I utbildningen får man lära sig att utveckla ett funktionellt andraspråk. Detta kan gälla såväl de som inte kan läsa och skriva som elever med kort skolbakgrund, men också elever som är läs- och skrivkunniga men har ett annat skriftspråk.¹⁶

Rätt att delta i utbildning i svenska för invandrare (sfi) har den som saknar sådana grundläggande kunskaper i svenska språket som utbildningen syftar till att ge. Rättigheten gäller för den som är bosatt i landet, från och med andra kalenderhalvåret det år han eller hon fyller 16 år. Ingen övre åldersgräns definieras i skollagen.¹⁷



Sedan slutet av 1990-talet har antalet elever på sfi ökat och uppgår 2014 till 124 750 i riket. Av det totala antalet är fyra av tio nybörjare, dvs. elever som hade sin första kursstart under året. Statistiken för 2015 kommer först i juni 2016.

¹⁶ Skolverket, 2016

¹⁷ Rätten till sfi regleras i 22 kap. 13-14 och 16-17 §§ samt 29 kap. 2-3 och 6 §§ skollagen (2010:800).

Av eleverna som började år 2012 har sex av tio avslutat någon kurs med minst godkänt resultat två år senare. Tre av tio har avbrutit studierna och en av tio antas fortsätta utbildningen.

Arabiska är det vanligaste modersmålet bland eleverna. En fjärdedel av eleverna har detta språk som modersmål. Sammanlagt är knappt 170 språk representerade bland eleverna. Majoriteten av eleverna är 25-39 år gamla. Det är fler kvinnor än män som läser i sfi.¹⁸

Sfi i Tyresö

De senaste flyktingströmmarna har hittills inte drastiskt påverkat sfi-utbildningen i Tyresö. Mellan åren 2013-2015 var majoriteten av flyktingarna som kom till Tyresö under 20 år. För denna åldersgrupp är det grundskolan och gymnasiet som tar emot och ansvarar för deras studier. Antalet personer mellan 20-64 år som har haft rätt till utbildning i sfi enligt förordningen om statlig ersättning för insatser för vissa utlänningar (etableringsersättningen), SFS 2010:1122, är relativt få i relation till det totala antalet studerande på sfi. Se antal kursdeltagare samt åldersfördelning på nyanlända enligt tabeller nedan.

Statistik nyanlända som omfattas av förordningen om etableringsersättningen till Tyresö kommun åldersfördelning¹⁹

	0-17 ÅR	18-19 ÅR	20-64 ÅR	>64 ÅR	Totalt	varav ensamk barn
2016 <i>t.o.m feb</i>			2		2	
2015	41	3	30	1	75	18
2014	31		16		47	12
2013	27	2	17	3	49	19

¹⁸ Skolverket, 2016

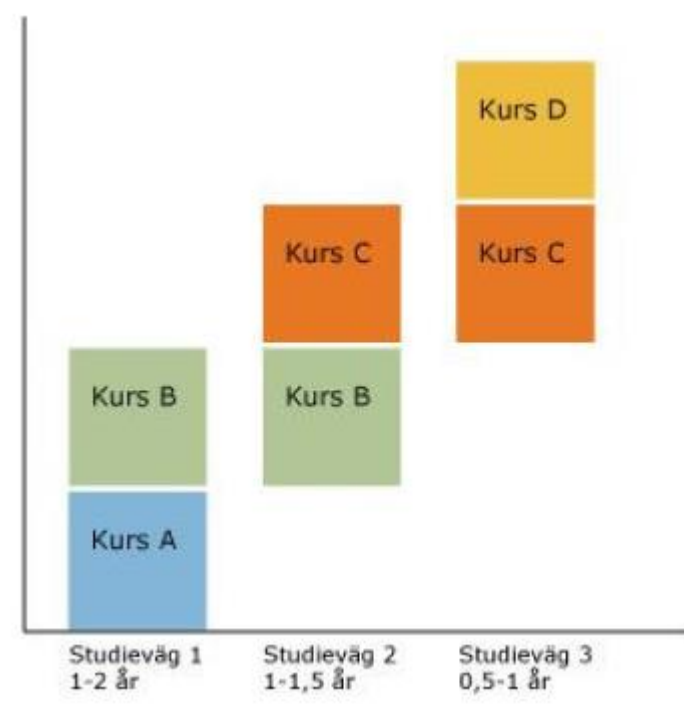
¹⁹ Migrationsverket

Antal kursdeltagare sfi²⁰

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Kursdeltagare sfi, antal i kommunen	322	375	424	415	422	394	432
Kursdeltagare sfi, andel (%) som är kvinnor	57	62	59	57	59	55	
Kursdeltagare sfi, andel (%) som är män	43	38	41	43	41	45	

Kommunerna ska aktivt verka för att de som omfattas av etableringen kan börja sfi en månad från det att den nyanlände anmält sig till en sfi-kurs hos kommunen. För övriga ska undervisningen kunna påbörjas inom tre månader om det inte finns särskilda skäl.

Utbildning i svenska för invandrare består av tre studievägar (1, 2 och 3) och fyra kurser (A, B, C och D). Kurs B och C kan vara antingen nybörjarkurser eller fortsättningskurser beroende på vilken studieväg de ingår i



²⁰ Skolverket, 2016

Studieväg 1 kurs A och B är för personer som saknar skolvana eller inte gått i grundskola och/eller är nybörjare i svenska och behöver lära sig svenska alfabetet (latinska). Studierna går ofta i en lite långsammare takt då de har mycket låg eller ingen studievana. Gruppen är resurskrävande eftersom eleverna tillbringar lång tid i studier i mindre studiegrupper.

Studieväg 2 kurs B och C är för personer som har kunskaper motsvarande grundskola eller gymnasium från sitt hemland. Studierna går i ett lite högre tempo och förutsätter därför skolvana hos eleverna. Utbildningen startar på en språklig nybörjarnivå. Efter studieväg 2 kan eleven fortsätta sina studier på kurs D på studieväg 3

Studieväg 3 kurs C och D är för personer som har kunskaper motsvarande högskola eller universitet från sitt hemland. Eleverna har en medvetenhet om och erfarenhet av språkinläring. För att fortsätta med teoretiska studier krävs det betyg från kurs D på studieväg 3. Efter avslutad steg 3 kan eleven gå vidare till svenska som andraspråk på grundläggande nivå.

Vuxenutbildningen i Tyresö har också två SFX- utbildningar. SFX är ett samlingsnamn på kommunala utbildningar i svenska för personer med utbildning och/eller yrkesbakgrund från sina hemländer. Tack vare ett samarbete med alla Stockholms kommuner, kan en person som bor i Stockholms län välja att söka en SFX-utbildning utformad efter sin yrkesbakgrund. C3L:s yrkesinriktningar är inom IT-utvecklare och bussförare.

Under hösten 2015 startade Tyresö på försök SFY med inriktning mot vård- och omsorgsutbildning. SFY är ett nystartat pilotprojekt inom Stockholms län. Det är ett samlingsnamn på kommunala utbildningar i svenska, som även förbereder den studerande för en yrkesutbildning. Den studerande behöver inte ha tidigare erfarenhet eller utbildning inom yrket. Just nu har fyra kommuner i Stockholms län startat SFY-utbildningar inom detta projekt.

Det senaste året har två lärare anställts på C3L för att möta det ökade elevantalet på sfi och grundläggande nivå. Sfi-kurser på kvällen efterfrågas i ökad grad då många elever arbetar på dagtid. Ensamkommande unga ökar på

komvux när de inte hunnit slutföra sina studier på gymnasiet med godkända betyg i svenska.

Utmaningar som C3L och sfi i Tyresö står inför med ökade flyktingströmmar är att fler resurser kommer behövas då fler personer kommer med rätt till sfi. Den nya bosättnings-lagen som börjar gälla från 1 mars innebär att Tyresö i år ska ta emot 170 personer som fått upphållstillstånd. Detta kommer bli en drastisk förändring gentemot tidigare år. Avgörande för vart resurser behövs är vilken ålder och utbildningsbakgrund de som flyttar hit har. Lokalerna finns på Tyresö gymnasium – men det är redan nu brist på behöriga lärare med inriktning svenska som andraspråk.

Källförteckning

Skolverket (2016) *Statistik om utbildning i svenska för invandrare*. Hämtad 30 mars 2016, från <http://www.skolverket.se/statistik-och-utvardering/statistik-i-tabeller/utbildning-i-svenska-for-invandrare>

Skolverket (2015a). *Jämförelsetal?* Hämtad 30 maj, 2015, från <http://www.jmfal.artisan.se/databas.aspx?presel#tab->

Skolverket (2015b). *Uppföljning hösten 2014 av introduktionsprogrammets första kull*. PM 26 maj 2015 Dnr 2015:55. Hämtad 30 maj, 2015, från http://www.skolverket.se/om-skolverket/publikationer/visa-enskild-publikation?_xurl=http%3A%2F%2Fwww5.skolverket.se%2Fwtpub%2Fws%2Fskolbok%2Fwpubext%2Ftrycksak%2FRecord%3Fk%3D3437

Skolverket (2014a), *Introduktionsprogram*, Rapport 413, Hämtad 30 maj, 2015 från http://www.skolverket.se/om-skolverket/publikationer/visa-enskild-publikation?_xurl=http%3A%2F%2Fwww5.skolverket.se%2Fwtpub%2Fws%2Fskolbok%2Fwpubext%2Ftrycksak%2FRecord%3Fk%3D3318

Skolverket (2014b), *Skolformer – Introduktionsprogram*, Skolverkets webbplats, Hämtad 30 maj, 2015 från <http://www.skolverket.se/skolformer/gymnasieutbildning/gymnasieskola/program-och-utbildningar/introduktionsprogram>

Skolverket (2013), *Introduktionsprogrammet språkinledning*, Stödmaterial, Hämtad 30 maj, 2015 från http://www.skolverket.se/om-skolverket/publikationer/visa-enskildpublikation?_xurl=http%3A%2F%2Fwww5.skolverket.se%2Fwtpub%2Fws%2Fskolbok%2Fwpubext%2Ftrycksak%2FRecord%3Fk%3D3072

Svensk författningssamling 2010:800, *Skollag*. Hämtad 30 maj, 2015, från http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-Lagar/Lagar/Svenskforfattningssamling/Skollag-2010800_sfs-2010-800/?bet=2010:800#K15

Skolverket (2011), *Introduktionsprogrammet*, Stödmaterial, Hämtad 30 maj, 2015 från <http://www.skolverket.se/om-skolverket/publikationer/visa-enskild->

[publikation?_xurl=http%3A%2F%2Fwww5.skolverket.se%2Fwtpub%2Fws%2Fskolbok%2Fwpubext%2Ftrycksak%2FRecord%3Fk%3D2601](http://publikation.xurl=http%3A%2F%2Fwww5.skolverket.se%2Fwtpub%2Fws%2Fskolbok%2Fwpubext%2Ftrycksak%2FRecord%3Fk%3D2601)

Tyresö kommun (2015) *Resultatsammanställning läsåret 14/15 – Vårens betyg och ämnesprov i Tyresö kommunala grundskolor*, Presenterad på Barn- och utbildningsnämnden 2015-08-19 Hämtad 21 mars, 2016 från <http://insynsverige.se/tyreso-barn/protokoll?date=2015-08-19>